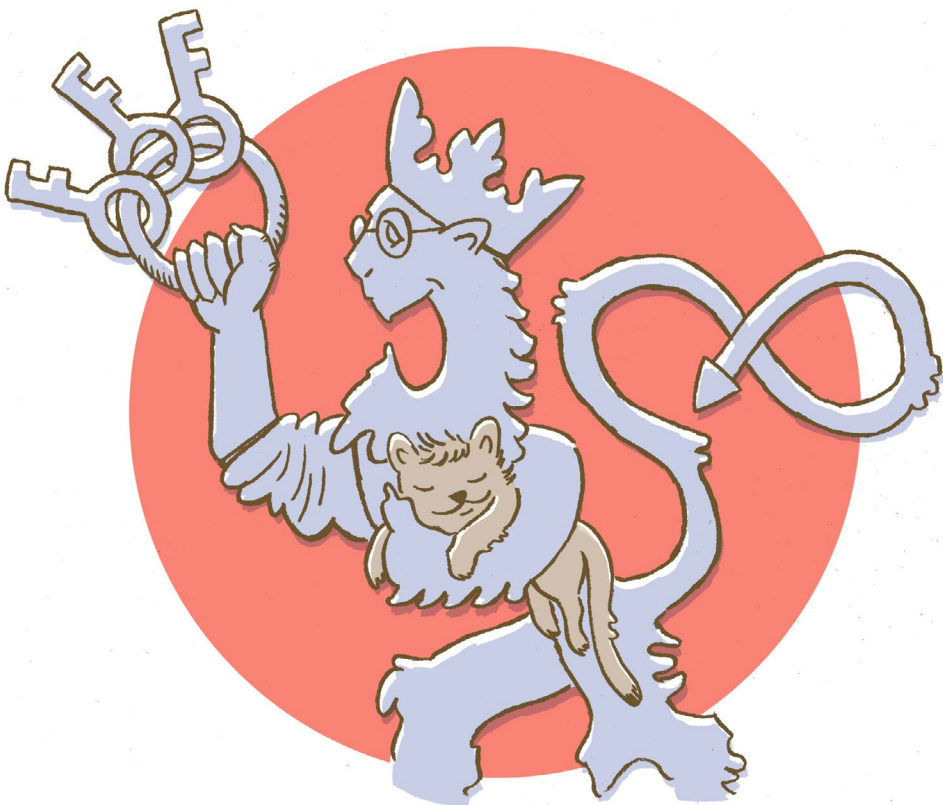

Policy brief

Kestävän kasvun avaimia vahvalle ja välittävälle Suomelle

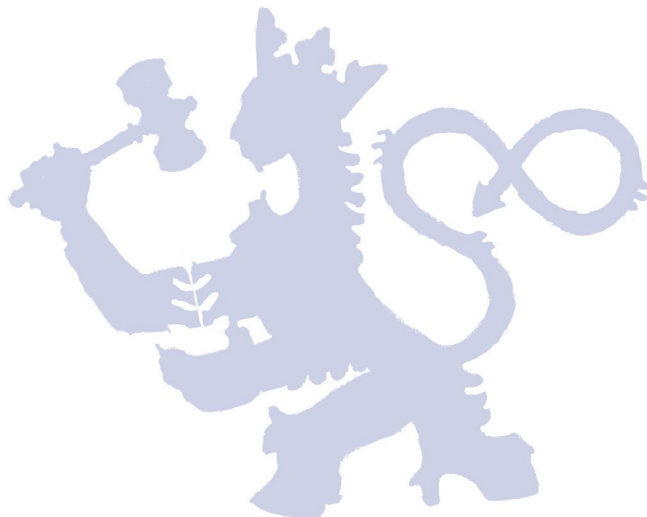
Strateginen tutkimus
Kestävän kasvun avaimet (GROWTH) -ohjelma

Ratkaisun avaimia ja GROWTH-ohjelman näkökulmia pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan

Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma korostaa toimivaa, turvallista ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa, jossa kansalaisten mahdollisuudet menestykseen ja hyvinvointiin turvataan ylisukupolvisesti. Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana investointiohjelman, joka rakentaa Suomelle kestävän kasvun edellytyksiä. Hallitusohjelman mukaisesti kestävä kasvu perustuu vakaalle taloudelle sekä osaaville ja osallistuville kansalaisille.

Suomen Akatemian yhteydessä olevan strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama ohjelma ”Kestävän kasvun avaimet” (GROWTH) on tuottanut tutkittuun tietoon perustuvia ratkaisuja, jotka tukevat oikeudenmukaista siirtymää kohti kestävää yhteiskuntaa. Näissä ratkaisuihin korostetaan uudentyyppistä arvonluontia, osaamista ja korkeatasoista koulutusta sekä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden toteutumista kestävyysmurroksessa.

GROWTH-ohjelman hankkeet ovat tunnistaneet neljä hallitusohjelmassa mainittua teemaa, joihin tässä politiikkasuosituksessa tuotetaan tutkittuun tietoon pohjautuvia suosituksia.

Päätöksenteon tulee perustua tutkittuun ja puolueettomaan tietoon. Tutkittu tieto on vertaisarvioitua ja elää ajassa. Tutkimuksen ja päätöksenteon saumaton ja jatkuva dialogi on nykyisessä, systeemisten haasteiden täyttämässä maailmassa välttämättömyys. Tässä julkaisussa esitetyt näkökulmat pohjautuvat GROWTH-ohjelman kuuden hankkeen tutkimukseen:

- Kasvava mieli: Koulutukselliset transformaatiot kestävän yksilöllisen, sosiaalisen ja institutionaalisen uudistumisen tueksi (Growing Mind)
- Kaikki nuoret haluavat päättää elämästään (ALL-YOUTH)
- Kestävä lääkekehitys (SUDDEN)
- Kiertotalouden katalyytit: Innovaatioekosysteemeistä liiketoimintaekosysteemeihin (CICAT2025)
- Uudet pakkausratkaisut ihmisen, maapallon ja liiketoiminnan hyväksi (Package-Heroes)
- Liikunnallinen elämäntapa kestävän kasvun aikaansaajana (STYLE)

Hallitusohjelman teema

Kiertotaloudella pidetään Suomen puhtaasta ympäristöstä huolta

Puhdas luonto on Suomen suuri voimavara ja keskeinen kilpailutekijä. Hallitusohjelmassa korostetaan kiertotalouden edelläkävijyyden mahdollistamaa työllisyyttä ja uuden liiketoiminnan syntyä. Samalla Suomi parantaa omavaraisuuttaan edistämällä materiaalikiertoja, hyödyntämistä ja jalostusasteen nostoa. Hallituksen tavoitteena on sujuvoittaa kiertotalouteen liittyviä lupaprosesseja ja purkaa sääntelyn aiheuttamia esteitä.

GROWTH-ohjelman näkökulmat

Kiertotalous edistää elinkeinorakenteiden uudistumista ja uutta arvontuottoa

Kiertotalouden liiketoimintapotentiaali Suomelle on suuri: se mahdollistaa uutta liiketoimintaa start-upeille ja teollisuudelle sekä uudistaa nykyistä liiketoimintaa niin, että se on mahdollista myös tulevaisuudessa. Kiertotalous katalysoi talouden ja yhteiskunnan uudistumista, vahvistaa huoltovarmuutta ja lisää omavaraisuutta kestävästi ja turvallisesti sekä vastaa myös ilmastomuutoksen ja luonnonmonimuotoisuuden säilymisen haasteisiin. Kiertotaloudessa materiaalien ja resurssien käyttö on tehokasta ja materiaalit säilyvät kestävässä ja turvallisessa hyötykäytössä mahdollisimman pitkään. Tuotteiden ja palveluiden elinkaaren talous- ja ympäristövaikutukset ovat erottamaton osa kestävästä arvonluontia. Innovaatiot ja uudistuva teknologia mahdollistavat kiertotalouden arvontuoton ja suomalaisten yritysten menestymisen globaaleissa arvoketjuissa. Siirtymä kestävään kiertotalouteen tapahtuu kunnissa, yrityksissä ja eri sektoreilla, julkisen sektorin organisaatioissa ja kuluttaja-kansalaisten arjessa. Kiertotalous on sekä teknistaloudellinen, ekologinen ja sosio-kulttuurinen systeeminen muutos, joka vaatii optimaalisen muutosta tukevan järjestelmän toteutuakseen.

Suosittelut toimenpiteet hallituskaudelle 2023–2027

- Uudistetaan TKI-rahoitusmalleja ja lisätään digitaalisia alustoja, jotka mahdollistavat kokeiluja ja kiertotalousosaamisen yhteiskehittämisen. Siirtymä kiertotalouteen edellyttää palvelu-, tuote-, teknologia- ja liiketoimintamalli-innovaatioita. Kannustetaan sektorikohtaisia arvoketjuja kehittymään kohti hiilineutraalia kiertotaloutta.
- Lisätään elinikäistä oppimista kestävästä kiertotaloudesta. Kiertotalousmuutos tapahtuu organisaatioissa ja kansalaisten arjessa. Puhutaan kiertotaloudesta tavoilla, jotka houkuttelevat kansalaisia tekemään kestäviä ratkaisuja omissa kuluttajavalinnoissaan ja omissa työrooleissaan.
- Nostetaan esiin onnistuneita kiertotalousratkaisuja niin yrityksissä kuin kunnissa. Verotuksen keinoin voidaan kannustaa kestävästä kiertotalouden mukaisiin valintoihin.
- Luodaan lainsäädännön avulla (haitta- ja kannustinverot, julkiset hankinnat ja tuet) uusia tuote- ja palvelukehityksen edellytyksiä, jotka edesauttavat yksityisen sektorin investointihalukkuutta, sijoittajien riskinottoa sekä kestävästä kuluttajakäyttäytymistä. Ennakoitavissa oleva politiikka, sääntely, päätöksenteko ja valvonta tukee kiertotalouden arvontuottoa ja investointeja.
- Vahvistetaan kaupunkien roolia kiertotaloussiirtymässä ja lisätään alueellisen kiertotalouspotentiaalinn tunnistamista ja hyödyntämistä sekä tuetaan paikallisten kiertotalousalustojen synnyttämistä. Kaupungit edistävät kestävästä kiertotaloutta elinkeinopolitiikan ja kiertotaloutta edistävien julkisten hankintojen avulla.

Hallitusohjelman teema

Osaava Suomi

Suomen menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista mukautumiskykyä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle. Teknologinen kehitys muuttaa yhteiskuntaa merkittävästi. Suomalaisten oppimistulokset ovat kuitenkin PISA-tutkimusten mukaan laskusuunnassa vuodesta 2006 alkaen. Erityisesti perustaitojen (luku-, kirjoitus- ja laskutaito) heikkeneminen edellyttää toimenpiteitä. Koronapandemia on osaltaan lisännyt lasten ja nuorten oppimis- ja hyvinvointivajetta.

GROWTH-ohjelman näkökulmat

Korkeatasoinen koulutus ja osaavat kansalaiset kestävän yhteiskunnan edellytyksenä

Korkeatasoinen koulutus ja osaavat kansalaiset muodostavat keskeisen perustan Suomen taloudelle, kansainväliselle kilpailukyvyllä ja yhteiskunnalliselle hyvinvoinnille. Suomi pienenä maana on riippuvainen kansalaisten mahdollisuuksista sopeutua tai vastata yhteiskunnan muutokseen. Yhteiskunnassa tapahtuvat nopeat taloudelliset, sosiaaliset ja teknologiset muutokset asettavat jatkuvasti uusia ja ennakoimattomia osaamisvaatimuksia. Kansalaisilta vaaditaan uudenlaista tiedollista joustavuutta tiedon soveltamiseksi ja yhdistämiseksi. Innovaatioyhteiskunnassa edellytetään myös laaja-alaisia taitoja, jotka tukevat ongelmien ratkaisua sekä tiedon luomista ja rakentamista erilaisissa yhteisöissä ja verkostoissa. Suomalainen koulutusjärjestelmä ei ole pysynyt nopeasti muuttuvan yhteiskunnan kehityksen mukana, jossa esimerkiksi työelämän vaatimukset ovat jatkuvassa muutoksessa. Nykyisen koulujärjestelmä vaatii uudelleen tarkastelua ja pedagogisten käytäntöjen uudistamista.

Suosittelut toimenpiteet hallituskaudelle 2023–2027

- Lasten ja nuorten innovaatio- ja teknologiaosaamista tulee vahvistaa ongelmien ratkaisukykyä kehittävien opintojen avulla. Keksimisen pedagogiikkaa ja pelipedagogiikkaa kehitetään edistämään laaja-alaista osaamista ja innovaatio-kyvykkyyttä opetussuunnitelmien laatijoiden, opettajankoulutuksen toteuttajien, opetuksen järjestäjien, tutkijoiden sekä koulutuksen resursseista ja koulujen tuntikehyksistä päättävien tahojen yhteistyönä.
- Käynnistetään matematiikan kansallinen ohjelma, joka edistää matemaattista osaamista ja ajattelua varhaiskasvatuksesta aina korkeakouluopintoihin saakka. Kehitetään ja otetaan käyttöön laadukkaita, joustavaa matemaattista ajattelua ohjaavia oppimateriaaleja. Huomioidaan matematiikan, luonnontieteiden sekä taito- ja taideaineiden tuki joustavan ajattelun ja matemaattisten taitojen soveltamisen tarpeet opetussuunnitelmien laatimisessa.
- Edesautetaan opettajien digiosaamista ja teknologista valmiutta sopeutua muuttuviin tarpeisiin levittämällä digitaalista teknologiaa hyödyntäviä käytänteitä, jotka mahdollistavat hyvän oppimiskokemuksen ja saumattoman vuorovaikutuksen. Ohjataan opetukseen liittyvää digitalisaatiokeskustelua pois yksittäisestä välineestä (kännykät) tukemalla opettajia ymmärtämään sekä digitaalisten teknologioiden mahdollisuuksia ja haasteita opetuksessa että digitalisaation prosessinomaista luonnetta.
- Tarjotaan opettajille tukea ja työkaluja yhteiskehittämisen valjastamiseen jatkuvan ammatillisen oppimisen tueksi, esimerkiksi tiimiopettajuuden avulla.
- Kehitetään sektori- ja hallinnonalat ylittävää dialogia ja vastuunkantoa koulutusjärjestelmän kehittämistä vastaamaan niihin tulevaisuuden osaamistarpeisiin, joita tulevaisuuden yhteiskunta kansalaisilta edellyttää.

Hallitusohjelman teema

Suomi liikkeelle -ohjelma

Suomalaisten liikkuminen on vähentynyt jo vuosikymmeniä. Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden määrässä sekä toimintakyvyssä tapahtuneet muutokset tarkoittavat, että väestön työ- ja toimintakyvyn tulevaisuudesta on huolehdittava. Suomalaisten liikkumattomuus maksaa arvioiden mukaan 3,2 miljardia euroa vuodessa. Hallitusohjelmassa etsitään ratkaisuja arjessa tapahtuvan liikkumisen lisäämiseksi.

GROWTH-ohjelman näkökulmat

Kunnon rapistuminen haastaa hyvinvointi-Suomen

Suomalaisten kestävyyskunnan heikentyminen haastaa Suomen taloudellisen ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin. Ilman liikkumista edistäviä toimenpiteitä, laaditun ennustemallin mukaan vain 27 % 50-vuotiaista miehistä ylittää työikäisen kunnan minimitasolle vuonna 2040 ja vain n. 1 % miehistä omaa fyysisesti vaativiin työtehtäviin tarvittavan hyvän kunnan. Liikkumattomuuden aiheuttamat välilliset ja välittömät kustannukset yhteiskunnalle ovat kestäättömät. Aktiivisia kulkutapoja, kuten jalankulkua ja pyöräliikennettä, voidaan edistää toiminnallisesti tiiviillä kaupunkirakenteella ja autoilua rajoittavilla toimenpiteillä. Lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan tukeminen varhaiskasvatuksessa, koulussa, kotona ja harrastuksissa ennaltaehkäisee liikkumattomuudesta johtuvia taloudellisia ja yhteiskunnallisia haasteita sekä rakentaa liikkuvampaa Suomea.

Suosittelut toimenpiteet hallituskaudelle 2023–2027

- Liikkumisen edistämisen poikkihallinnollisia toimia tulee johtaa määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti kansallisella tasolla valtioneuvoston kansliassa. Toteutetut liikkumisen edistämiseen tähtäävät ohjelmat ovat osoittaneet, että liikkumattomuuteen ei kyetä vaikuttamaan yhden hallinnonalan toimenpiteillä.
- Liikkumisen lisäämiseksi tarvitaan tehokkaampia kannustimia ja ohjaukeinoja. Arvonlisäveroa koskevissa kirjauksissa tulisi korjata ristiriita, jossa Suomi liikkeelle -ohjelman tavoitteena on selkeyttää liikunta-alan toimijoiden arvonlisäverokohtelua liikkumiseen kannustavaksi, mutta samanaikaisesti veropolitiikan osalta tullaan nostamaan vielä nykyisin 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvat liikuntapalvelut 14 prosenttiin.
- Kehitetään kansallisen tason taloudellisia kannustimia, joilla liikuntaseurojen on mahdollista lisätä lasten ja nuorten monipuolista liikkumista ja pitää heitä pidempään mukana harrastustoiminnassa.
- Sisällytetään oman elinikäisen liikkumisen ja toimintakyvyn ylläpitämiseen keskittyvä kurssi jokaiseen korkeakoulututkintoon koulutuslatasta riippumatta. Terveystenhuollon, liikunnan ja ope-tusalan tutkintoihin tulee sisällyttää lisäksi kurssit elintapojen puheeksi ottamiseen sekä elintapaohjauksen perusteista.
- Edistetään lihasvoimin kulkemista liikennejärjestelmän kehittä-misessä priorisoimalla aktiivisia kulkutapoja eli kävelyä, pyöräi-lyä ja joukkoliikennettä autoilun sijaan.
- Vahvistetaan liikkumisen ohjauksen hankkeiden rahoitusta.

Hallitusohjelman teema

Nuorten osallisuus ja osallistuminen

Nuorten hyvinvointi on aiempaa polarisoituneempaa: yhä useampi nuori voi entistä paremmin, mutta pahoinvoivat nuoret voivat aiempaa huonommin. Nuorten syrjäytyminen ja pahoinvoinnin kasvu ovat yhteiskuntamme suurimpia haasteita. Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on luoda edellytyksiä nuorten hyvään elämään. Kansakuntamme menestys riippuu siitä, miten meidän nuorillamme menee. Hallitus edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla.

GROWTH-ohjelman näkökulmat

Kestävä yhteiskunta perustuu sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen

Yhteiskunnan ja talouden rakennemurrokset ja näitä koskevat haasteet kohdistuvat erityisesti nuoriin ja tuleviin sukupolviin. Nuorten hyvinvointi ei ole irrotettavissa näistä murroksista ja haasteista: maailman ja suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuteen ja tulevaisuuden ennakointiin liittyvät epävarmuudet heijastuvat jo nyt nuorten elämään epävarmuuden ja turvattomuuden kokemuksina. Kestävää ja hyvinvoivaa yhteiskuntaa tavoittelevan politiikan on vastattava sekä jo olemassa oleviin nuorten hyvinvoinnin haasteisiin että taattava hyvinvointi ja hyvän elämän lähtökohdat tuleville sukupolville. Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen yhteiskunnassa edellyttää päätöksenteolta moninäkökulmaista lähestymistä paitsi kestävyteen myös oikeudenmukaisuuteen. Päätöksenteon on huomioitava nuorten sukupolvien arvot ja prioriteetit koskien yhteiskuntaa. Nuoret kantavat huolta ja vastuuta tulevaisuuden yhteiskunnasta ja ympäristöstä, pohtivat kestävyyttä kriittisesti ja haluavat tehdä työtä oikeudenmukaisemman ja kestäväen yhteiskunnan rakentamiseksi.

Suosittelut toimenpiteet hallituskaudelle 2023–2027

- Kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointia tukevien ja eriarvoistumista ennaltaehkäisevien palveluiden (esim. perhetyö, kunnallinen nuorisotyö, ohjaamot, kolmannen sektorin harrastus- ja nuorisotoiminta) resursointia painottaen palveluiden oikea-aikaisuutta, leimaamattomuutta ja matalan kynnyksen saavutettavuutta.
- Otetaan nuorten näkemykset huomioon tulevaisuuden yhteiskunnasta erilaisissa päätöksentekoprosesseissa tarjoamalla nuorille osallistumisen välineitä ja väyliä, jotta mahdollisimman monella nuorella olisi aidosti mahdollisuus osallistua yhteiskunnan kehittämiseen. Nuorten osallistamisen rakenteita ja välineitä on kehitettävä nuoria kuunnellen ja heidän tarpeisiinsa vastaten. Esimerkki tällaisesta välineestä on oikeusministeriön demokratiapalveluihin tuotettu Digiraati-palvelu.
- Huomioidaan nuoren ja tulevien sukupolvien työelämää koskevat huolet, tarpeet ja arvot. Nuoret siirtyvät aiempiin sukupolviin verrattuna huomattavasti epävakaampaan ja ennustamattomaan työelämään. Nuoret tarvitsevat tukea tämän seikan käsittelyyn järjestelmässä, joka perustuu nuorten keskinäiseen kilpailuun ja yksilölliseen vastuuttamiseen oman työelämäpolun löytämisessä.
- Pohditaan kriittisesti muuttuvan työelämän nuorille tarjoamia mahdollisuuksia ja luodaan uudenlaisia malleja, joissa työtä tarkastellaan osana nuorten ja koko yhteiskunnan kestäväää hyvinvointia.
- Osallistetaan aidosti nuoria työvoimapolitiiseen keskusteluun ja erilaisten työmarkkinoita ja toimeentuloa koskevien mallien kehittämiseen, joita innovaatioiden ja uudenlaisten ajattelutapojen syntyminen yhteiskunnassa edellyttää.

Lähteet ja politiikkasuositukset

Urheiluseurat voivat liikuttaa lapsia ja nuoria entistä monipuolisemmin ja kestävämmiin.
23_11_urheiluseurat-voivat-liikuttaa-lapsia-ja-nuoria-entista-monipuolisemmin-ja-kestavammin.pdf (aka.fi)

Nuorten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista pitää huolehtia – evästyksiä hallitusneuvotteluihin.
allyouthstn.fi/nuorten-kokonaisvaltaisesta-hyvinvoinnista-pitaa-huolehtia-evastyksia-hallitusneuvotteluihin/

Pelit mukaan koulun arkeen ja opetussuunnitelmiin.
23_08_pelit-mukaan-koulun-arkeen-ja-opetussuunnitelmiin.pdf (aka.fi)

Lisää aktiivista liikkumista arkeen: Suomi hyötty autoilun vähentämisestä.
23_01_lisaa-aktiivista-liikkumista-arkeen.pdf (aka.fi)

Kunnon rapistuminen haastaa hyvinvointi-Suomen – vaikuttavia toimia lisätä liikkumista ja kääntää kunnon laskukierre.
23_06_kunnon-rapistuminen-haastaa-hyvinvointi-suomen.pdf (aka.fi)

Miten määritellä nuoren hyvinvointitavoitteet, asettaa sille tavoitteet ja mittarit.
nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorten-hyvinvointi-suomessa/miten-maaritella-nuoren-hyvinvointi-asettaa-sille-tavoitteet-ja-mittarit/

GROWTH White Paper: Kestävä ja uudistuva yhteiskunta. 2022. Strateginen tutkimus, kestävän kasvun avaimet -ohjelma (GROWTH). DOI:10.32040/2022.Growth.Whitepaper.
Kestävä ja uudistuva yhteiskunta: White Paper – VTT's Research Information Portal (vtt.fi)
Pdf: valmis_growth-white-paper_digi_saavutettava.pdf (aka.fi)

Digiraati.
ALL-YOUTH ja Digiraati GROWTH final2.pptx (Google Docs)

Kiertotalouden askeleet kestävään arvonluontiin. Strategisen tutkimuksen Kestävän kasvun avaimet (GROWTH) -ohjelman politiikkasuositus. 2022.
21_12_kiertotalouden_askeleet_kestavaan_arvonluontiin.pdf (aka.fi)

Kiertotalouden startup-yritykset vauhdittavat kestävyysmuutosta ja uudistavat taloutta
22_04_kiertotalouden-startup-yritykset-vauhdittavat-kestavyysmuutosta.pdf (aka.fi)

Jätevesien ravinteet hyötykäyttöön.
SYKE Policy brief, 2022.
issuu.com/suomenymparistokeskus/docs/syke-pb-jatevedet_30-11-2022

Kiertotalous tarvitsee sujuvaa sopimista.
21_10_kiertotalous_tarvitsee_sujuvaa_sopimista.pdf (aka.fi)

Kiertotalous kaupungin menestystekijänä.
21_05_kiertotalous_kaupungin_menestystekijana.pdf (aka.fi)

Toimenpidesuosituksia ympäristöön mahdollisesti päätyvien lääkepäästöjen huomioimiseksi ympäristöluvituksessa.
21_04_toimenpidesuosituksia_ymparistoon_paatyvien_laakepaastojen.pdf (aka.fi)

Kohti kestävää ruokapakkaamista.
21_03_kohti-kestavaa-ruokapakkaamista.pdf (aka.fi)

Lähde mukaan kiertotalousjuhlaan.
20_09_lahde_mukaan_kiertotalousjuhlaan.pdf (aka.fi)

Kiertotalous vaatii siilot ylittävää teknologiaa.
20_kiertotalouden_vahvistaminen_vaatii_siilot_ylittavaa_yhteistyota.pdf (aka.fi)

Kouluyhteisön hyvinvointi ja digitaalisuus tasapainoon.
22_11_kouluyhteisön-hyvinvointi-ja-digitaalisuus-tasapainoon-11_2022final.pdf (aka.fi)

Matematiikan osaaminen murtumassa – kansallinen ohjelma tarpeen.
22_09_matematiikan-osaamisen-tukemiseen-tarvitaan-kansallinen-toimenpideohjelma.pdf (aka.fi)

Oppilaille oikeus oppia luovaa teknologiaa.
21_08_oppilaille_oikeus_oppia_uutta_luovaa_teknologiaa.pdf (aka.fi)

Growing Mind
growingmind.fi/theproject/

ALL-YOUTH
allyouthstn.fi

SUDDEN
sudden.fi

CICAT2025
cicat2025.turkuamk.fi

Package-Heroes
packageheroes.fi

STYLE
styletutkimus.fi

Yhteystiedot

Anne-Christine Ritschkoff
Kestävän kasvun avaimet -ohjelman ohjelmajohtaja,
Strateginen tutkimus, Suomen Akatemia
FT, Senior Advisor

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
anne-christine.ritschkoff@vtt.fi
+358 40 5149893

CICAT >>2025

SUDDEN

Hankkeita rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto (STN),
joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä.